

Een criticus heeft geen collega's

In mijn essaybundel **De ongeneeslijke lezer** (2001) leg ik mijn credo als literair criticus over. Verspreid door het boek breng ik een aantal critici en essayisten ter sprake (soms door hun naam te noemen, soms door middel van een toespeling) met wie ik enige verwantschap voel: Sem Dresden, Conrad Busken Huet, Oscar Wilde, Lodewijk van Deysse, Vladimir Nabokov. Met tijdgenoten meet ik mij niet. Ik volg hen ook niet op de voet. Ga bijvoorbeeld nooit meteen in andere kranten of bladen dan **de Volkskrant** kijken wat een 'collega' zegt over een boek dat ik zojuist heb gelezen. Dit kan hoogmoed lijken. In werkelijkheid is het een natuurlijke vorm van hygiëne.

Volgens **Vrij Nederland**-criticus Jeroen Vullings, die mij twee keer opvoert in zijn essaybundel **Meegelokt naar een drassig veldje** (2003), lijd ik wel degelijk aan 'zelfvergroting'. Maar hij is dan ook een schoolvoorbeeld van de criticus die voortdurend om zich heen spiedt, en daar zijn strategie op afstelt. Net als ik maakt hij ook wel eens een interview. Net als ik is hij in het najaar van 2001 in Machelen aan de Leie (B) geweest, op bezoek bij Gerard Reve en zijn partner Joop Schafthuizen.

Vullings deed alleen verslag van zijn gesprek met de laatste, omdat hij Reve te verward achtte. Uit 'piëteit' wilde hij de dementerende auteur niet citeren.

Niet lang daarna kwam ik er over de vloer. Gerard Reve had een uitzonderlijk goede dag. Met drie uur aan bandopnamen keerde ik huiswaarts. Daar besloot ik eerst alle coherente

uitspraken te selecteren en aaneen te lassen. Tot mijn eigen verbazing was de aldus geconstrueerde monoloog van zo'n aard en lengte, dat mijn vragen moeiteloos achterwege konden blijven in de uiteindelijke weergave van het gesprek. Het is een methode die ik vaker toepas. De schrijver vertelt, ogenschijnlijk zonder onderbreking.

In zijn essaybundel komt Vullings op mijn interview terug. Dat zou de 'fictie' benaderen, 'op het onwaarachtige af'. Zelf had hij nog wel piëteit betracht, maar zie, die Peters heeft er gewoon eigenhandig een lopend verhaal van gemaakt. Vullings kwalificeert mijn werkwijze als 'creatief'. Hoogst merkwaardig, want ik heb niets anders gedaan dan wat ik altijd doe als ik een interview maak: de bruikbare gedeelten uittikken en logisch ordenen. Anderhalf jaar na dato moet ik dus vernemen dat dit niets met piëteit te maken heeft.

Kijk, zo'n ervaring sterkt mij in de opvatting dat je niet moet opereren vanuit de fictie dat je onder de levenden overal maatjes hebt met wie je in competitie bent. Ik reageer op boeken en schrijvers, en spiegel mij aan het kritische werk van dikwijls reeds lang overleden verwanten. Vullings bevestigt mijn vermoeden waarom dit vak zo plezierig is: je staat er, al lezend, oordelend en schrijvend, altijd alleen voor.

Arjan Peters is literatuurcriticus bij de Volkskrant